

Формування психофізичної готовності майбутніх офіцерів-правоохоронців

Монографію присвячено актуальним питанням формування прикладних навичок (професійних компетентностей) застосування вогнепальної зброї у різних умовах службово-бойової (оперативної) діяльності майбутніми офіцерами-правоохоронцями в системі професійної освіти (на прикладі курсантів Харківського національного університету внутрішніх справ, Україна). Монографія розрахована на викладачів (інструкторів) вогневої, тактичної та спеціальної фізичної підготовки, слухачів та курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання (вищих військових навчальних закладів), правоохоронців (військовослужбовців) різних вікових груп та категорій інституцій сектору безпеки і оборони України.

Боровик Микола (кандидат педагогічних наук), Сивохоп Едуард (кандидат педагогічних наук, доцент), Маріонда Іван (кандидат педагогічних наук, доцент).

Микола Боровик · Едуард Сивохоп · Іван Маріонда

Формування психофізичної готовності майбутніх офіцерів- правоохоронців

Визначаються компоненти психофізичної готовності
правоохоронців до застосування табельної вогнепальної
зброї

**Микола Боровик
Едуард Сивохоп
Іван Маріонда**

**Формування психофізичної готовності майбутніх офіцерів-
правоохоронців**

FOR AUTHOR USE ONLY

FOR AUTHOR USE ONLY

**Микола Боровик
Едуард Сивохоп
Іван Маріонда**

Формування психофізичної готовності майбутніх офіцерів- правоохоронців

**Визначаються компоненти психофізичної готовності
правоохоронців до застосування табельної
вогнепальної зброї**

FOR AUTHOR USE ONLY

Imprint

Any brand names and product names mentioned in this book are subject to trademark, brand or patent protection and are trademarks or registered trademarks of their respective holders. The use of brand names, product names, common names, trade names, product descriptions etc. even without a particular marking in this work is in no way to be construed to mean that such names may be regarded as unrestricted in respect of trademark and brand protection legislation and could thus be used by anyone.

Cover image: www.ingimage.com

Publisher:

GlobeEdit

is a trademark of

Dodo Books Indian Ocean Ltd. and OmniScriptum S.R.L publishing group

120 High Road, East Finchley, London, N2 9ED, United Kingdom

Str. Armeneasca 28/1, office 1, Chisinau MD-2012, Republic of Moldova,
Europe

Printed at: see last page

ISBN: 978-620-0-64406-0

Copyright © Микола Боровик, Едуард Сивохоп, Іван Маріонда

Copyright © 2023 Dodo Books Indian Ocean Ltd. and OmniScriptum S.R.L
publishing group

FOR AUTHOR USE ONLY

Микола Боровик

Едуард Сивохоп

Іван Маріонда

**ФОРМУВАННЯ ПСИХОФІЗИЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ
ОФІЦЕРІВ-ПРАВООХОРОНЦІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ
ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ**

FOR AUTHOR USE ONLY

Монографію присвячено актуальним питанням формування прикладних навичок (професійних компетентностей) застосування вогнепальної зброї у різних умовах службово-бойової (оперативної) діяльності майбутніми офіцерами-правоохоронцями в системі професійної освіти (на прикладі курсантів Харківського національного університету внутрішніх справ, Україна).

Монографія розрахована на викладачів (інструкторів) вогневої, тактичної та спеціальної фізичної підготовки, слухачів та курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання (вищих військових навчальних закладів), правоохоронців (військовослужбовців) різних вікових груп та категорій інституцій сектору безпеки і оборони України.

Рецензенти:

Даріуш Скальські, доктор педагогічних наук, науковий та дидактичний співробітник, Інструктор-викладач (WORP), Інструктор з водного порятунку, Інструктор з плавання і Тренер з плавання, Академія фізичного виховання та спорту, Гданськ, Польща.

Костянтин Ананченко, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри єдиноборств Харківської державної академії фізичної культури, м. Харків, Україна.

Олег Ярещенко, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків, Україна.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРАВООХОРОНЦІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ	8
1.1. Визначення правових підстав застосування вогнепальної зброї поліцейськими під час виконання службово-бойових завдань	8
1.2. Вивчення міжнародних актів правого регулювання порядку застосування табельної вогнепальної зброї правоохоронцями (поліцейськими) зарубіжних країн	10
1.3. Аналіз вітчизняного законодавства в сфері застосування табельної вогнепальної зброї співробітниками Національної поліції України	12
1.4. Сучасний стан озброєння Національної поліції України новітніми зразками короткоствольної зброї та шляхи їх модернізації	17
1.5. Визначення компонентів психофізичної готовності майбутніх офіцерів Національної поліції України до застосування табельної вогнепальної зброї в процесі професійної освіти	21
Розділ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	35
2.1. Методи дослідження	35
2.2. Організація дослідження	36
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБЛЕННЯ ТА АПРОБАЦІЯ НАПРЯМКІВ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОМПОНЕНТІВ ПСИХОФІЗИЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ТАБЕЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ	37
3.1. Апробація напрямків вдосконалення компонентів психофізичної готовності поліцейських до застосування табельної вогнепальної зброї ..	37
3.2. Результати етапів педагогічного експерименту	39
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43
ДОДАТКИ	48

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

НПУ – Національна поліція України.

ТСФП – тактична та спеціальна фізична підготовка.

ТВЗ – табельна вогнепальна зброя

Дод. – додаток.

Рис. – рисунок.

Табл. – таблиця.

Ег – експериментальна група.

Кг – контрольна група.

ККУ – кримінальний кодекс України.

ЗУНП – закон України про Національну поліцію.

FOR AUTHOR USE ONLY

ВСТУП

Загально відомо, що на протязі значного відтинку часу, застосування вогнепальної зброї було прерогативою армійських збройних формувань. Однак з плином часу ситуація вкрай змінилась, так як на сьогоднішній день вогнепальна зброя, спеціальні засоби, та індивідуальні засоби захисту стали невід'ємними складовими екіпіровки поліцейського, що пов'язано з особливим місцем Національної поліції України в системі адміністративно-розпорядчого примусу, яка безпосередньо забезпечує публічну безпеку в країні.

Виконання поліцейськими службово-бойових завдань, здійснюється в специфічних умовах, за яких вірогідність застосування табельної вогнепальної зброї (ТВЗ) є досить високою, ключове місце при цьому відіграють правові і психофізіологічні компоненти, особливо якщо брати до уваги їх правовий статус та високий рівень відповідальності.

Сучасна концепція правоохоронної діяльності передбачає те, що на сьогоднішній день поліцейський постає в якості окремої бойової одиниці, що здатна діяти в умовах реальної загрози. В зв'язку з цим постає необхідність ретельного вивчення тактико-технічних характеристик вогнепальної зброї, правових підстав її застосування, тактики дій в умовах ближнього бою з озброєним злочинцем (злочинцями).

Сьогодні, під час дії воєнного стану, коли сили оборони України гідно чинять опір збройному вторгненню російської федерації, питання внесення конструктивних змін у тактику проведення спеціальних операцій, та алгоритмів дій поліцейських, які виконують службово-бойові завдання на деокупованих територіях, питання психофізичної готовності поліцейських до застосування ТВЗ набувають об'єктивної необхідності.

Ефективне застосування та використання ТВЗ з однієї сторони залежить від дотримання особистої безпеки, з іншої сторони постає питання захисту життя, здоров'я, та майна громадян від протиправних громадян. Саме тому одним із ключових питань в рамках професійної підготовки поліцейських,

постає вдосконалення психофізіологічної готовності майбутніх офіцерів поліції (офіцерів-правоохоронців) до застосування ТВЗ.

Мета і завдання дослідження. Розроблення та апробація напрямків вдосконалення компонентів психофізичної готовності поліцейських до застосування табельної вогнепальної зброї.

Завдання дослідження:

- здійснити аналіз науково-методичної і довідкової літератури у напрямі визначення правового регулювання застосування поліцейськими ТВЗ.

- провести моніторинг Інтернет-ресурсів (аналіз спеціальної науково-методичної літератури) у напрямі розвитку та вдосконалення прикладних навичок застосування ТВЗ правоохоронцями інституцій сектора безпеки і оборони України.

Об'єкт дослідження – процес формування прикладних навичок майбутніх офіцерів-правоохоронців (складових компонентів) до застосування ТВЗ необхідних для виконання ними завдань за призначенням.

Предмет дослідження – компоненти психофізичної готовності до застосування ТВЗ майбутніми офіцерами-правоохоронцями у різних умовах службово-бойової (оперативної) діяльності.

Методи дослідження. В основу роботи і розробки практичних рішень покладено: аналіз та узагальнення результатів спеціальної навчально-методичної, науково-методичної та довідкової літератури (спеціальних Інтернет-ресурсів), методи математико-статистичної обробки результатів (метод хі-квадрат розподілу).

Практичне значення полягає у:

- експериментальній перевірці напрямів вдосконалення компонентів психофізичної готовності поліцейських різних категорій до застосування ТВЗ у різних умовах службово-бойової (оперативної) діяльності;

- підвищення рівня спеціальної фізичної підготовленості майбутніх офіцерів Національної поліції України (НПУ), що забезпечує необхідний рівень їх готовності до виконання завдань за призначенням;

- удосконалення практичних навичок безпечного поводження з ТВЗ.

Ключові слова: табельна вогнепальна зброя, дослідження, поліцейські, методика, професійна підготовка, психофізична готовність, педагогічний експеримент, спеціальна фізична підготовка, особливі умови, воєнний стан.

FOR AUTHOR USE ONLY

РОЗДІЛ 1

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРАВООХОРОНЦІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ

1.1. Визначення правових підстав застосування вогнепальної зброї поліцейськими під час виконання службово-бойових завдань

Недоліки аксіоми «людина-зброя» на сьогоднішній день є глобальною проблемою всього цивілізованого світу, розв'язання нових збройних конфліктів, загальне зuboжіння населення, недосконале міжнародне законодавство в сфері контролю обігу вогнепальної зброї – провокує неконтрольоване розповсюдження вогнепальної зброї, про що свідчать дослідження проведенні ООН, які зазначають, що у світі налічується 875 мільйонів одиниць коротко ствольної стрілецької зброї, більше $\frac{3}{4}$ з яких є у власності приватних осіб [16].

Беручи до уваги дослідження проведенні Женевським інститутом міжнародних досліджень, було встановлено, що країною з найбільшою кількістю власників короткоствольної вогнепальної зброї, на 100 тис., населення є: США – 880 осіб, Швейцарія – 460 осіб, Фінляндія – 430 осіб [27].

Поруч з цим, перелічені країни не є лідерами по кількості злочинів вчинених із застосуванням вогнепальної зброї. Для розуміння цього факту слід звернути увагу на дані отримані Управлінням ООН по боротьбі з незаконним обігом наркотиків та організованою злочинністю, які вказують, про те, що лідерами серед вчинення злочинів із застосуванням вогнепальної зброї на 100 тис., населення є: Албанія – 22.1, Бразилія – 21.7, Парагвай 18,4.

Перед повномасштабним вторгненням російської федерації станом на лютий місяць 2022 р., Національною поліцією України офіційно зареєстровано 694 тис., громадян України які є власниками 868 тис., одиниць вогнепальної зброї, з якої 20 відсотків складають зразки мисливської нарізної зброї, а решта

відноситься до мисливської гладкоствольної зброї. Однак необхідно враховувати той факт, що представниками МВС України зазначено, що на руках в українців може бути до 5 млн., одиниць легкої вогнепальної зброї.

Представники інституцій сектору безпеки і оборони України (СБОУ) виконуючи свої професійні обов'язки мають право використовувати та застосовувати вогнепальну зброю у випадках і порядку, передбачених низкою нормативних актів міжнародного та Українського законодавства. Через, що в суспільстві приділяється особлива увага до цього питання, а якщо брати до уваги фактори, які не виключають можливість помилок, свавілля, потурання державних органів чи посадових осіб, постає доцільним питання розгляду зазначену проблему в науковому дискурсі.

Актуальним питанням удосконалення системи застосування зброї представниками інституцій СБОУ присвячені наукові праці учених: О. Бандурки, А. Комзюка, М. Єропкина, М. Єфімова, О. Фролова, Б. Перроу, Б. Фаррелла, Е. Пініцотто, Ю. Самсонова, О. Богомолова, О. Яреценка, О. морунова, О. Хацаюка та інших учених і практиків.

Питання вдосконалення психофізичної готовності поліцейських (військовослужбовців інституцій СБОУ із правоохоронними функціями) до застосування вогнепальної зброї розглядали в своїх дослідженнях учені: Є. Зеєр, Е. Слободнюк, О. Дьорова, М. Логачев, О. Лопаєва, Д. Швеця, В. Гурського, О. Цільмак, П. Козира й інших учених і практиків.

Поряд із цим питання правової захищеності поліцейського (представників різних категорій інституцій СБОУ) при застосуванні зброї, вдосконалення його бойової готовності при затриманні злочинця, що чинить збройний опір, вивчалися відокремленою ланкою, а не як цілісна педагогічна система [3] та інші учені та практики: Ю. Самсонов, В. Афанасьєв, О. Марков.

Вивчення науково-методичних та спеціальних джерел (Інтернет-ресурсів) у зазначеному напрямі наукової роботи надав можливість встановити деякі суперечності між:

- достатнім рівнем психофізичної готовності майбутніх офіцерів НПУ при застосуванні ТВЗ та необхідністю удосконалення їх практичної підготовленості зі спеціальної фізичної підготовки (СФП);
- достатнім рівнем розвитку тактичних прийомів (під час проведення зовнішнього та внутрішнього огляду будівлі) з можливим застосування ТВЗ;
- наявністю сучасних педагогічних умов комплексної підготовки майбутніх офіцерів інституцій СБОУ із правоохоронними функціями в системі їх професійної освіти при вивченні дисципліни тактико-спеціальна підготовка та необхідністю вдосконалення робочо-навчальних програм із акцентованим використанням сучасних педагогічних технологій (технічних засобів навчання), а також спеціалізованих функціональних комплексів, які забезпечують прискорене та ефективне формування професійних компетентностей представників досліджуваної категорії [6].

1.2. Вивчення міжнародних актів правового регулювання порядку застосування табельної вогнепальної зброї правоохоронцями (поліцейськими) зарубіжних країн

З метою вдосконалення правової компетенції поліцейського при застосуванні вогнепальної зброї доцільним є аналітичний огляд існуючих та діючих нормативно-правових актів міжнародного та вітчизняного законодавства.

Необхідно підкреслити, що важливим джерелом міжнародного права, який регулює широкий спектр діяльності силових структур у світі є - «Кодекс поведінки ООН для посадових осіб із підтримання правопорядку», на Європейському просторі в сфері застосування поліцейських заходів примусу, керівним документом постає «Декларація про поліцію», що була ухвалена Парламентською Асамблеєю Ради Європи в 1979 р. [1].

Проаналізувавши зазначені вище нормативно-правові акти, було встановлено, що застосування поліцейськими (представниками інституцій СБОУ із правоохоронними функціями) вогнепальної зброї повинно відбуватись виключно у разі крайньої необхідності і в межах законних підстав. Доцільно зауважити, що застосування табельної вогнепальної зброї повинно здійснюватися згідно алгоритму: комунікація – переконання – фізична сила – спеціальні засоби – вогнепальна зброя.

Стандарти ООН, передбачають застосування сили та вогнепальної зброї поліцейськими (представниками інституцій СБОУ із правоохоронними функціями) з дотриманням ключових аксіом (умов коли її застосування не минуче): правоохоронець повинен виявляти стриманість та діяти пропорційно відповідно до дій правопорушника; мінімізувати шкоду і травмування та поважати і охороняти людське життя; забезпечувати надання медичної та іншої допомоги будь-яким пораненим, або потерпілим особам у найкоротші терміни; проведення дій з метою забезпечення повідомлення родичів, або близьких друзів поранених, чи потерпілих осіб внаслідок застосування ТВЗ правоохоронцем у найкоротші терміни [15].

Окреме місце серед джерел міжнародного права, що закріплюють порядок застосування поліцією (представниками інституцій СБОУ із правоохоронними функціями) ТВЗ займають: «Основні принципи застосування сили і вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку», що були прийняті 27 серпня – 7 вересня 1990 року Восьмим Конгресом ООН з запобігання злочинності та поведження з правопорушеннями, а також Рекомендації Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» від 2001 року [11].

Для прикладу в США поліцейський може відкрити вогонь у випадку, якщо щось погрожує життю оточуючих, або його життю, так на відміну від поліції України, де поліцейський повинен спочатку виконати попередження про застосування вогнепальної зброї, поліцейські США мають право одразу виконувати постріл на ураження. Ткож поліцейським США дозволено

застосовувати вогнепальну зброю проти підозрюваного, який намагається втекти з місця події [19].

Надмірне застосування зброї характерно для правоохоронних органів багатьох країн Південної Америки. Про, що свідчить державна доктрина боротьби із злочинністю, яка базується на силовому вирішенні цієї проблеми, із активним використанням вогнепальної зброї. Так, протягом п'яти років (2010-2014 рр.) поліцейські Бразилії знешкодили 11197 осіб [4]!

У свою чергу, поліцейські Польщі можуть використовувати вогнепальну зброю лише у тих випадках, коли існує пряма загроза для життя та здоров'я поліцейського, або іншої особи, а також при охороні особливо важливих об'єктів. Крім цього, поліцейські також мають право застосовувати зброю в ситуації, коли підозрюваний не реагує на прохання віддати вогнепальну зброю, або інші небезпечні предмети, чи намагається відібрати зброю у поліцейського. [21].

У Великобританії поліцейські можуть використовувати «потенційно смертельні заходи» тільки тоді, коли це абсолютно необхідно. Відповідно до закону, право на застосування зброї допускається для самооборони або захисту інших осіб, якщо існує загроза для життя чи отримання серйозних травм.

1.3. Аналіз вітчизняного законодавства в сфері застосування табельної вогнепальної зброї співробітниками Національної поліції України

Серед низки нормативно-правових актів Українського законодавства, що закріплюють принципи політики держави, стосовно дотримання прав людини і громадянина, ключове місце посідає Конституція України, в якій зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [37].

Порядок застосування поліцейськими вогнепальної зброї передбачений не тільки Конституцією України, Кримінальний кодекс України, також регулює питання правомірності застосування поліцією вогнепальної зброї. Про що зазначається в нормах статей 364-365 «зловживання владою або службовим становищем», та «перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу» відповідно. [24 С. 5, 25-28].

ККУ також регулює терміни «Перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця». Так, відповідно до ч. 2 ст. 38 ККУ визнається умисне заподіяння особі, що вчинила злочин, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці затримання злочинця. Перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, має наслідком відповідальність лише у випадках, спеціально передбачених у статтях 118 та 124 цього Кодексу.

Однак слід не забувати, що працівники поліції (представники інституцій сектору безпеки і оборони України) не несуть кримінальну відповідальність за шкоду, заподіяну при виконанні службових обов'язків з запобігання суспільно небезпечним посяганням і затриманню злочинців, у випадках коли вони не здійснили перевищення заходів, необхідних для правомірного затримання правопорушника. Також ст. 12 ККУ здійснює класифікацію кримінальних правопорушень. Так, поліцейський уповноважений застосовувати ТВЗ виключно, якщо вчиняється злочин із категорії тяжких, або особливо тяжких злочинів.

Спеціальними положеннями базових принципів застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами органів правопорядку передбачена заборона на застосування ТВЗ поліцейськими проти людей, окрім самозахисту поліцейського, або захисту інших осіб від неминучої загрози смерті або серйозного травмування, з метою не допущення вчиненню особливо тяжкого злочину, пов'язаного із загрозою життя, для арешту особи, яка становить таку загрозу та чинить опір законним вимогам поліцейського, або для запобігання втечі такої особи, і тільки тоді, коли менш рішучі заходи недостатні для досягнення цих цілей.

Статтею 43 Закону України «Про Національну поліцію» далі «ЗУНП», передбачений певний алгоритм, яким повинен керуватись поліцейський під час застосування вогнепальної зброї, так, перед її застосуванням, він зобов'язаний заздалегідь попередити особу про можливість їх застосування та надати їй достатньо часу для виконання законної вимоги поліцейського, крім випадку, коли зволікання може спричинити посягання на життя і здоров'я особи чи та/або поліцейського або інші тяжкі наслідки, або в ситуації, що склалася, таке попередження є не виправданим або неможливим. Цією ж статтею п. 5 зазначено категорії осіб, до яких заборонено застосовувати вогнепальну зброю, а саме заборонено застосування вогнепальної зброї до жінок з явними ознаками вагітності, малолітніх осіб, осіб з явними ознаками обмежених можливостей або старості, крім випадків учинення ними збройного чи групового нападу, учинення збройного опору поліцейському, що загрожує життю і здоров'ю інших осіб або поліцейських, якщо відбити такий напад або опір іншими способами і засобами неможливо.

Однак під час дії в Україні воєнного стану, законодавцем були запровадженні зміни до діючих норм, а саме поліцейський має право застосовувати заходи примусу, стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без врахування вимог та заборон, передбачених статтею 43, частинами четвертою та п'ятою статті 45, а також частиною дев'ятою статті 46 ЗУНП.

Отже, згідно з ч. 1 ст. 46 ЗУНП, застосування ТВЗ поліцейським є найбільш суворим заходом примусу, та її застосування можливе лише у «виняткових» випадках. Причому, поліцейський уповноважений застосовувати ТВЗ тільки з метою заподіяння особі такої шкоди, яка є необхідною і достатньою у такій обстановці, для негайного відвернення чи припинення збройного нападу, а також якщо відвернення чи припинення нападу неможливо досягнути іншими засобами (ч. 7 та ч. 8 ст. 43 ЗУНП).

Поліцейський має право застосовувати ТВЗ тільки у випадках, якщо вчиняється тяжкий, чи особливо тяжкий злочин, які доцільно класифікувати на

злочини: проти життя або здоров'я – поліцейського або інших осіб, зокрема, членів його сім'ї (п. 1, п. 2 ч. 4 ст. 46); проти волі – якщо особа незаконно позбавлено волі (п. 3 ч. 4 ст. 46); проти власності та порядку управління (п. 4 ч. 4 ст. 46).

Також законодавцем закріплені підстави для застосування зброї під час затримання злочинця, що: вчиняє будь-який тяжкий або особливо тяжкий злочин, якщо така особа намагається втекти (п. 5 ч. 4 ст. 46); чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського (п. 6 ч. 4 ст. 46).

Окремим пунктом ЗУНП надано право поліцейському на застосування вогнепальної зброї з метою зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського (п. 7 ч. 4 ст. 46). Однак під час трактування зазначеної норми, поліцейському слід ретельно визначити дії водія, як такі, що створюють небезпеку чи можуть завдати шкоду [41].

ТВЗ без попередження може бути застосована у випадках, якщо при спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї; у разі збройного нападу, а також у разі раптового нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів або інших засобів, що загрожують життю чи здоров'ю людей; якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу; якщо особа чинить збройний опір; для припинення спроби заволодіти вогнепальною зброєю (п. 1-5 ч. 6 ст. 46).

Окремо задекларовані гарантії безпеки поліцейського під час затримання підозрюваних у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, а також під час перевірки у них документів, з яких випливає, те що поліцейський має право привести у готовність вогнепальну зброю і направити її на особу, тим самим невербально попередивши про можливість застосування зброї (ч. 11 ст. 46).

Крім вище переліченого, окремо слід зазначити про ч. 2 ст. 46 ЗУНП, в якій передбачені умови при яких за працівником поліції закріплюється ТВЗ, а саме: поліцейський уповноважений на зберігання, носіння вогнепальної зброї, а також на її застосування і використання лише за умови що він пройшов відповідну спеціальну підготовку.

Термін «відповідна спеціальна підготовка» втілений у відомчих підзаконних нормативно-правових актах, серед яких [10]:

1) «Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затверджене наказом МВС від 26.01.2016 р. № 50» [33];

2) «Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу у поліції, затвердженим наказом МВС від 16.02.2016 р.;

3) Наказ № 622 від 21.08.98 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і холощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів»;

4) Наказ МВС України № 70 від 01.02.2016 р. «Інструкція із заходів безпеки при поводженні зі зброєю»;

5) Наказ МВС України № 828 від 11.10.2018 р. «Про затвердження Інструкції з організації забезпечення, зберігання та експлуатації озброєння в Національній поліції України»;

6) Наказ МВС України № 334 від 26.04.2019 р. «Про затвердження Курсу стрільб для поліцейських та Норм витрат, боєприпасів, пострілів, вибухових пакетів і гранат поліцейськими під час проведення практичних стрільб».

Також при визначенні правомірності застосування ТВЗ поліцейськими, необхідно керуватись судовою практикою. Пленум Верховного суду України у

постанові від 26 квітня 2002 року № 1 «Про судову практику у справах про необхідну оборону» роз'яснив, що для того, щоб установити наявність або відсутність ознак перевищення меж необхідної оборони, суди повинні враховувати не лише відповідність чи невідповідність зброї захисту і нападу, а й характер небезпеки, що загрожувала особі, яка захищалася, та обставини, що могли вплинути на реальне співвідношення сил, зокрема: місце і час нападу, його раптовість, неготовність до його відбиття, кількість нападників і тих, хто захищався, їхні фізичні дані (вік, стать, стан здоров'я) та інші обставини. Якщо суд визнає, що в діях особи є перевищення меж необхідної оборони, у вирокі слід зазначити, в чому саме воно полягає [14]. Враховуючи вище викладене, доцільно констатувати, що судова практика також здійснюється з прийняттям рішення окремо у кожній ситуації і передбачає можливість «виняткового випадку».

Підсумовуючи результати аналізу відповідних нормативно-правових актів нами встановлено, що у національному законодавстві, вітчизняними правотворцями цілком вірно були імплементовані більшість норм міжнародного законодавства, які регулюють питання застосування поліцейськими (правоохоронцями інституцій СБОУ) ТВЗ [26].

1.4. Сучасний стан озброєння Національної поліції України новітніми зразками короткоствольної зброї та шляхи їх модернізації

Велика кількість збройних систем, що відносяться до стрілецької зброї, залишаються незмінними вже понад 100 років, маючи при цьому несуттєві особливості. Офіційною датою виникнення вогнепальної зброї вважають XIV ст., коли розвиток техніки дав змогу застосовувати порох (до середини XIX ст. це був димний порох) як засіб для метання. Використання енергії пороху для метання снарядів ознаменувало собою початок нової ери у

військовій справі – з'явилась артилерія, а надалі, після її появи, у тому ж XIV ст., виникла окрема гілка артилерії – ручна вогнепальна зброя [31].

На теренах України вогнепальна зброя також з'явилась у XIV ст., але точна дата появи не встановлена. Згідно з «Галіційським часописом», «армати» на Київській Русі з'явилися у 1389 р.

У XIV ст. ручна вогнепальна зброя суттєво не відрізнялась від артилерійських гармат і була тією ж гарматою, але зменшеною до таких розмірів, щоб можна було стріляти з рук. Цю зброю називали ручницями або гаківницями (від крюка, гака, що виступав знизу).

У XIV ст. з'явилися рушниці з гнutowим замком (на заході – аркебузи, на Київській Русі – ручні пищалі 12,5–18 мм калібру).

З першої чверті XV ст. у побудові ручної вогнепальної зброї з'явилися перші удосконалення – стволи стали більш подовженими, приклади вигнутими, затравочні отвори розміщуються не зверху, на лінії прицілу, а збоку.

Сьогодні на озброєнні представників інституцій СБОУ існує велике розмаїття зразків вогнепальної зброї. Для їх вивчення та оцінки можливостей за бойовим використанням потрібна класифікація, що допоможе звести все різноманіття зразків до визначених стандартів [35].

Як відомо, ручна стрілецька зброя відноситься до категорії засобів виборчого ураження, та має окремі види класифікації. Перш за все це стосується цільового призначення вогнепальної зброї [13, С. 128-131]:

- 1) бойова (гвинтівки, карабіни, автомати, пістолети, револьвери, гладкоствольні рушниці спеціального та бойового призначення тощо);
- 2) мисливська (рушниці, мисливські карабіни та штуцери);
- 3) спортивна (тренувальна та цільова зброя – малокаліберні пістолети та гвинтівки).

Необхідно відмітити, що за ступенем автоматизації стрілецька зброя поділяється на неавтоматичну, автоматичну та самозарядну. Крім цього, вогнепальна зброя за кількістю стволів може бути одно, дво, або багато

ствольною, а за конструктивними особливостями ствола відповідно: гладкоствольна, нарізна, гладконарізна (з парадоксом) [38].

Для стрілецької вогнепальної зброї характерними ознаками є:

- калібр – малокаліберна (до 6,5 мм), середнього калібру (6,5-9 мм) та крупнокаліберна (понад 9 мм);
- спосіб виготовлення – заводська або кустарна (виготовлена майстром-зброярем у кустарних умовах);
- особливості конструкції – стандартна, нестандартна та типова (саморобна або перероблена) [29].

З правових позицій вогнепальну зброю можна поділити на дві категорії – легальну (офіційно зареєстровану) та нелегальну (кримінальну). На сьогодні найпоширенішим озброєнням у Національній поліції України є пістолети: пістолет Макарова (ПМ), Форт-17, та Glock-17.

Співробітники практичних підрозділів Національної поліції України зазначають що, однією з прогалин сучасного стрілецького озброєння поліції є відсутність «планки Пікатіні», на яку можна встановити додаткове обладнання до пістолету: лазерні цілевказівники, тактичні ліхтарі тощо [8].

Для конструювання та виготовлення нових моделей вогнепальної зброї для підрозділів НПУ (інституцій СБОУ) використовуються новітні розробки учених, наприклад, компанія Yardarm зі США проявляє значний інтерес до модернізації озброєння правоохоронних органів своєї держави та працює над вдосконаленням і покращенням рівня озброєння патрульних поліцейських. Зазначена вище компанія виготовляє спеціальні датчики, які кріпляться до пістолета, цей механізм включає в себе акселерометр і магнітометр, за допомогою яких можна визначити: чи знаходиться пістолет в користуванні, його місцезнаходження, час, коли пістолет зарядився і коли був здійснений постріл [32]. Отриманні дані надсилаються по Bluetooth на смартфон поліцейського, а звідти на сервери даної компанії. Дані направляються в диспетчерську частину поліцейського відділку.

Найперспективнішим та корисним впровадженням у сучасну систему озброєння правоохоронних органів України називають винайдення механізму «пістолет-кулемет-пістолет». Фахівці пропонують застосовувати бельгійський пістолет Five-seven із калібром 5,7 мм, який на практиці показав себе як потужний малокаліберний пістолет [36]. У процесі експлуатації вищевказаної моделі вогнепальної зброї українським поліцейським вдалося визначити наступне:

- 1) пістолет важить не так багато, наявна «планка Пікатіні», надійний запобіжник;
- 2) при виготовленні цього пістолету використовується сучасний полімерний матеріал;
- 3) пістолет характеризується доброю ергономікою, є можливість заміни затильника рукоятки;
- 4) магазин вміщує в себе значну кількість патронів, тощо.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика короткоствольних зразків вогнепальної зброї представників інституцій СБОУ із правоохоронними функціями

№ з.п.	Технічна характеристика	ПМ	Glock-17	Five-seven	Форт-17
1.	Калібр, мм	9	9	5,7	9
2.	Патрон, мм	9x18	9x19	5,7x28	9x18
3.	Кількість патронів у магазині, шт.	8	17 (19 або 33)	10/20/30	13
4.	Довжина ствола, мм	93	114	122	95
5.	Довжина пістолета, мм	161	204	208	180
6.	Висота пістолета, мм	126,75	138	137	130
7.	Ширина пістолета, мм	31	33	36	32
8.	Вага пістолета з магазином без набоїв, кг	0,730	0,625	0,610	0,680
9.	Вага пістолета зі спорядженим магазином, кг	0,810	0,905	0,744	0,810
10.	Початкова швидкість польоту кулі, м/с	315	375	520/625/650	320

1.5. Визначення компонентів психофізичної готовності майбутніх офіцерів Національної поліції України до застосування табельної вогнепальної зброї в процесі професійної освіти

На думку О. Дьорової [25] компонентами психофізичної готовності поліцейських до застосування ТВЗ, є: психологічна, фізична, тактико-спеціальна, стрілецька готовність.

У своїх наукових працях І. Горелов [34] зазначав, що компонентами психофізіологічної готовності поліцейських до застосування ТВЗ є:

- комплекс спеціальних професійних знань, вмінь та навичок, які визначають їх здатність правомірно застосовувати ТВЗ;
- мотиваційне санкціонування відповідних професійних дій;
- індивідуальні особливості поліцейського (правоохоронців інституцій СБОУ).

При проведенні досліджень М. Логачевим [24] було встановлено, що психофізична готовність поліцейського до застосування ТВЗ, складається з психологічної та бойової готовності, в свою чергу компонентами бойової готовності постають: фізична, вогнева, тактико-спеціальна готовність.

Для вирішення окреслених завдань та встановлення компонентів психофізичної готовності поліцейських до застосування ТВЗ, було проведено анкетування слухачів курсів поліцейських офіцерів громад (ПОГ), які мають стаж роботи в поліції не менше 5 років, на різних посадах (оперуповноважений, слідчий, дільничний, патрульний, інспектор роти швидкого реагування батальйону поліції спеціального призначення), тобто професіограма зазначених посад передбачає можливість застосування превентивних та примусових заходів втручання, у кількості 95 осіб.

При опрацюванні результатів анкетування було встановлено, що при застосуванні поліцейських заходів примусу 95 % ситуацій супроводжувались затриманням особи та конвоюванням її до відділу поліції, при цьому тільки у 5

% випадків затримання не проводились у зв'язку з припиненням особою протиправних дій та подальшим виконанням законних вимог поліцейських.

Що стосується затримання, то в 75 % ситуацій застосовувались заходи фізичного впливу, у 21 % ситуацій застосовувався гумовий кийок та засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії. Демонстрація ТВЗ відбувалась у 3 % ситуацій. У 1 % ситуацій відбулось застосування ТВЗ на ураження (див. Рис. 1).

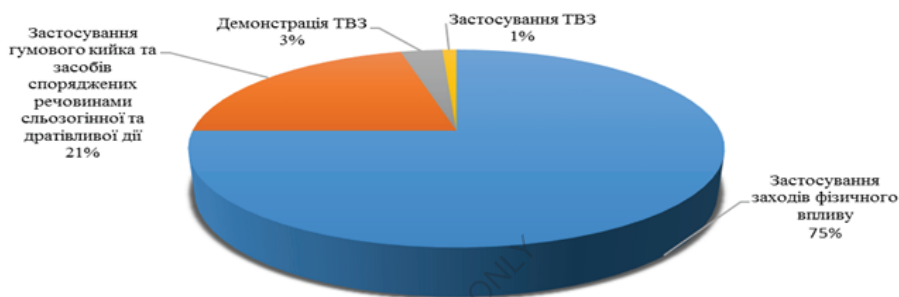

Рис. 1. Співвідношення видів поліцейських заходів примусу (у %)

Необхідно зауважити, що окремо проводилось анкетування з 5-ма особами, які під час виконання своїх обов'язків застосовували ТВЗ, виявилось що 3-є поліцейських виконували від двох до п'яти пострілів з дистанції до 8 м., при цьому вони відчували значну пітливість долонь, збільшення серцебиття та тиску, відчували порушення координацію рухів, що не дозволяло їм прийняти стійке положення для стрільби, погіршення зорового контакту.

Двоє поліцейських були впевнені, що під час застосування ними ТВЗ, на її ефективне застосування впливали відволікаючі фактори серед яких: час доби, погодні умови, кількість правопорушників, наявність засобів індивідуального захисту. На основі отриманих результатів анкетування, пропонуємо розглянути авторську модель компонентів психофізичної готовності поліцейських до застосування ТВЗ.

Рис. 2. Авторська модель компонентів психофізичної готовності до застосування ТВЗ майбутніми офіцерами Національно поліції в процесі фахової підготовки

Психологічна готовність поліцейського (правоохоронців інституцій СБОУ) до застосування ТВЗ – полягає у їхній здатності до керування психологічними процесами у складних, екстремальних умовах, що передбачає вміння: мислити, як переможець, допрацьовувати ситуацію до її логічного вирішення, уникати самовпевненості тощо [18].

На ефективність ведення вогню правоохоронцями безпосередньо впливають деякі функції головного мозку: пам'ять; асоціативні процеси; діяльність рецепторів, які сприймають зовнішні подразники; свідоме керування м'язами; хімічні процеси у організмі та ін. Це підтверджується нікою досліджень учених: В. Гаспаряна, Р. Шаріпова, А. Іонова, О. Кочерги, А. Сірка, О. Яковенка. Крім цього, встановлено, що у стрільців, під час прицілювання, на електроенцефалограмі (ЕЕГ) відбувається виражений альфа-ритм [28].

Фізична готовність поліцейського (представників інституцій СБОУ із правоохоронними функціями) до застосування ТВЗ – полягає в достатньому рівні розвитку фізичних якостей (фізична витривалість, сила, швидкість, гнучкість, координація рухів), що дозволить йому ефективно приймати стрілецькі стійки, вчасно здійснювати заміну магазинів, оперативно проводити

зміну позицій для стрільби [9]. Необхідно підкреслити, що в найбільшій мірі на ефективне застосування поліцейським ТВЗ, впливає достатній рівень сформованості фізичної витривалості, спритності та координації рухів [22].

На думку В. Бондаренка [2], під спритністю та координаційними здібностями поліцейських розуміють здатність швидко, точно, цілеспрямовано, економно і винахідливо, інакше кажучи, найбільш досконало вирішувати рухові завдання (особливо складні та такі, що виникають раптово).

У повсякденній руховій діяльності різні координаційні здібності проявляються в тісній взаємодії між собою та з іншими фізичними якостями. Тому, якщо для розвитку фізичних якостей та удосконалення техніки використовуються складнокоординаційні вправи, то одночасно вдосконалюється спритність. У свою чергу, вибіркоче удосконалення координації (вестибулярної стійкості) – сприяє удосконаленню фізичних якостей та інших здібностей (прикладних фізичних якостей) [20] (орієнтовний перелік вправ спрямованих на розвиток фізичної витривалості м'язів рук, надано у табл. 2).

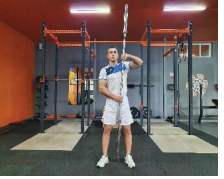
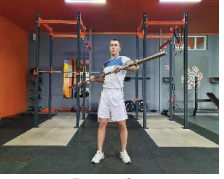

Вогнева (стрілецька) готовність поліцейського до застосування ТВЗ – полягає в досконалому дотриманні мір безпеки під час поводження з ТВЗ, знанням матеріальної частини та правил експлуатації зразків ТВЗ, що перебувають на озброєнні поліції, основ безпечного володіння ТВЗ [30].

Надалі нами розглянуто низку спеціально-підготовчих вправ, які виконуються з вогнепальною зброєю, та спрямовані на засвоєння техніки і тактики стрільби. Спеціальні підготовчі вправи класифікують на формуючі і розвиваючі. Формуючі вправи закріплюють навик виконання пострілу, в свою чергу розвиваючі забезпечують вдосконалення фізичних та психологічних якостей стрільця. Зазначені категорії вправ виконуються комплексно, що пов'язано з їхнім взаємозв'язком [39].

Перелік фізичних вправ, що сприяє розвитку та удосконаленню фізичної витривалості м'язів рук

<p>Вихідне положення: Напів присяд, стегна відведені назад, вага тіла перенесена на п'яти.</p> <p>Техніка виконання: Із вихідного положення з максимальною потужністю виконати махи руками догори та донизу. Під час виконання вправи необхідно дотримуватись почергового виконання. В залежності від ваги канату можна змінювати амплітуду хвиль.</p> <p>Невеликі швидкі хвилі спрямовані на розвиток м'язів рук, більш амплітудні рухи спрямовані на покращення загальної потужності.</p> <p>Вправу виконують 2-3 підходи по 1-2 хв., в залежності від ваги канату.</p>	<p align="center">Вивчення техніки виконання поперемінних хвиль з канатом</p> <p align="center">Фото 1 Фото 2</p>
<p>Вихідне положення: Фронтальна стійка, канат утримують двома руками перед собою, ноги напівзігнуті.</p> <p>Техніка виконання: Із вихідного положення короткими кроками на мисках з одночасним виконанням хвиль пробігти вперед/назад.</p> <p>Виконання вправи доцільно починати у повільному темпі, поступово збільшуючи інтенсивність та амплітуду махів канатом. Довжина відрізків 3-5 м.</p> <p>Вправу виконують 2-3 підходи 1-2 хв., в залежності від ваги канату.</p> <p>Вправа спрямована на розвиток спритності, а також витривалості м'язів ніг та рук.</p>	<p align="center">Вивчення техніки виконання бігу з канатом</p> <p align="center">Фото 1 Фото 2</p>
<p>Вихідне положення: Упор лежачи, ноги разом, фітнес гуму за спиною утримують двома долонями.</p> <p>Техніка виконання: Із вихідного положення зігнути руки в ліктьових суглобах, доторкання грудьми покриття, потужним рухом повернутись до вихідного положення.</p> <p>Вправу виконують 2-3 підходи по 25-30 разів.</p> <p>Вправа спрямована на розвиток м'язів рук, грудей, спини, вибухової сили.</p>	<p align="center">Вивчення техніки виконання згинання та розгинання рук в упорі лежачи з фітнес гумою</p> <p align="center">Фото 1</p>

	
<p>Вихідне положення: Ноги на ширині пліч, стопи паралельно одна одній, медболы утримують двома руками перед собою. Живіт втягнутий, погляд направлений вперед.</p> <p>Техніка виконання: Із вихідного положення, виконати кидок медболу правою рукою догори, перехопити з лівої на праву руку інший медбол та виконати те ж саме, піймати медбол двома руками та виконати кидок до гори.</p> <p>Вправу виконують 2-3 підходи по 1-2 хв., в залежності від ваги медболу.</p> <p>Вправа спрямована на розвиток м'язів рук, тулуба, спини, на вдосконалення фізичної витривалості та координації.</p>	<p style="text-align: center;">3.10. Вивчення техніки виконання поперемінних кидків медболем (жонгливання)</p> <p style="text-align: center;">Фото 1 Фото 2</p> <p style="text-align: center;">Фото 3 Фото 4</p>
<p>Вихідне положення: Фронтальна стійка, штангу утримують двома руками перед собою у вертикальному положенні.</p> <p>Техніка виконання: Із вихідного положення потужним рухом випрямити руки в ліктьових суглобах, виштовхуючи штангу вперед, перенести вагу тіла на праву ногу, повернутись до вихідного положення та повторити ці дії на іншу сторону.</p> <p>Вправу виконують 3-4 підходи по 1 хв. Вправа спрямована на розвиток м'язів ніг, вибухової сили та силової витривалості.</p> <p>При виконанні вправи можна змінювати вихідне положення, змінивши хват.</p>	<p style="text-align: center;">Вивчення техніки виконання виштовхування штанги перед собою в горизонтальному положенні</p> <p style="text-align: center;">Фото 1 Фото 2</p> <p style="text-align: center;">Фото 3 Фото 4</p>

<p>Вихідне положення: Фронтальна стійка, TRX утримують на прямих руках перед собою, тулуб нахилений вперед.</p> <p>Техніка виконання: Із вихідного положення зробити вдих, підняти руки догори, зафіксувати на декілька секунд крайнє положення, повільно повернутися до вихідного положення.</p> <p>Вправу виконують 3-4 підходи по 10-15 разів.</p> <p>Вправа спрямована на розвиток м'язів рук, грудей, живота, спини, координаційної витривалості.</p> <p>При виконанні вправи можна змінювати вихідне положення, обернувшись спиною до TRX.</p>	<p>Вивчення техніки виконання махів руками перед собою з TRX</p> <p>Фото 1</p> <p>Фото 2</p> <p>Фото 3</p> <p>Фото 4</p>
<p>Вихідне положення: TRX утримують на прямих руках перед собою, тулуб нахилений вперед.</p> <p>Техніка виконання: Із вихідного положення зробити вдих, розвести прямі руки в сторони, зафіксувати на декілька секунд крайнє положення та повільно повернутися до вихідного положення.</p> <p>Вправу виконують 3-4 підходи по 10-15 разів.</p> <p>Вправа спрямована на розвиток м'язів рук, грудей, живота, спини, координаційної витривалості.</p> <p>При виконанні вправи можна змінювати вихідне положення, обернувшись спиною до TRX.</p>	<p>Вивчення техніки виконання розведення рук в сторони</p> <p>Фото 1</p> <p>Фото 2</p> <p>Фото 3</p> <p>Фото 4</p>
<p>Вихідне положення: Фронтальна стійка, ноги напівзгинуті на ширині плечей,, спина пряма, штангу утримують двома руками хватом зверху.</p> <p>Техніка виконання: Із вихідного положення випрямити ноги, підняти штангу на рівень стегон, після чого провести рухи руками, немовби виконуючи греблю, по два рази в кожную сторону та повернутись до вихідного положення.</p> <p>Вправу можна виконувати зворотнім хватом.</p>	<p>Вивчення техніки виконання греблі з грифом</p> <p>Фото 1</p> <p>Фото 2</p> <p>Фото 3</p> <p>Фото 4</p>

До них належать вправи, які виконуються з незарядженою зброєю:

- тривале перебування в положенні наготові без зброї, зі зброєю в різних стійках (лежачи, стоячи, з коліна) без прицілювання;
- тривале перебування в позі наготові з обтяженою зброєю, або полегшеною зброєю (1,5–2 ваги зброї) без прицілювання;
- тривале утримання зброї в точці (районі) прицілювання;
- імітація пострілу;
- імітація пострілу з полегшеним або посиленним спуском [40].

До вправ, які виконуються з виконанням пострілів належать: стрільба по мішені зменшених розмірів; стрільба по мішенях, розташованих на різній висоті; стрільба з виконанням різноманітних способів управління спуском; виконання пострілів з мінімальною кількістю патронів (за вказівкою інструктора / викладача); стрільба з різними проміжками відпочинку між серіями; стрільба у положенні сидячи; стрільба з різних дистанцій [17].

Тактико-спеціальна готовність поліцейського до застосування ТВЗ [7] – є сукупністю знань, вмінь, та навичок яким він користується під час застосування ТВЗ в умовах: патрулювання (пішого, рухомого), огляду будівлі (зовнішнього, внутрішнього), зупинки транспортного засобу (з невідомим, та високим ризиком), проведенням евакуації потерпілого, з дотримання тактичних принципів таких як: психологія переможця, контакт прикриття, правило «один плюс один», укриття-прикриття, час-відстань, сигнал небезпеки, усні команди.

Вибір цілі поліцейським, має відбуватись за принципом: відкриття вогню відносно злочинця, який озброєний автоматичною зброєю, що знаходиться зі зброєю найближче. При цьому дії поліцейського мають бути несподіваними та агресивними для противника; швидкість застосування ТВЗ має бути максимальною, але не на шкоду влучності та акуратності; несподіваність дій повинна бути забезпечена проведенням відволікаючих дій (див. рис. 3-19).

Тактика дій при затриманні озброєних та інших суспільно-небезпечних осіб в різних умовах та місцях їх перебування

Методика огляду приміщення одним поліцейським

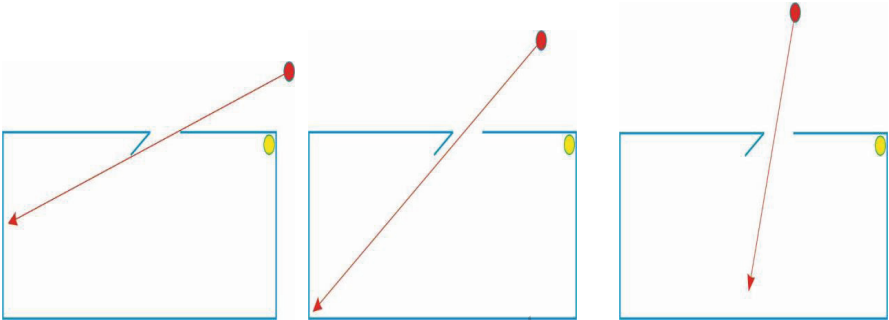

Рис. 3. Поліцейський контролює «Хрест»

Рис. 4. Поліцейський контролює «Позитивний кут»

Рис. 5. Поліцейський контролює «Центр»

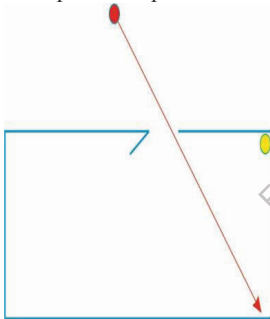

Рис. 6. Поліцейський контролює «Позитивний кут»

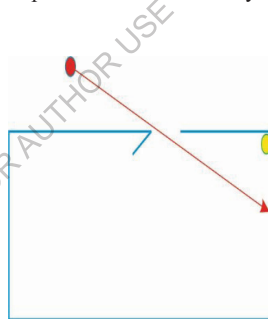

Рис. 7. Поліцейський контролює «Хрест»

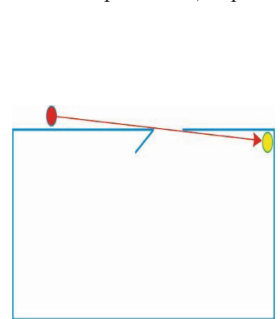

Рис. 8. Поліцейський контролює «Негативний кут»

Методика огляду приміщення двома поліцейськими

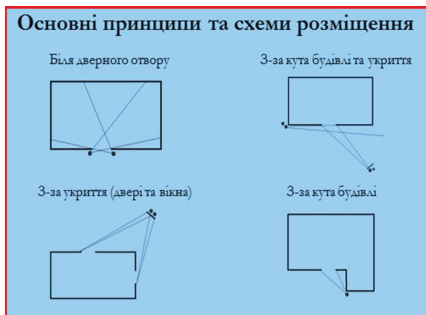

Рис. 9. Розташування поліцейських перед входом до приміщення

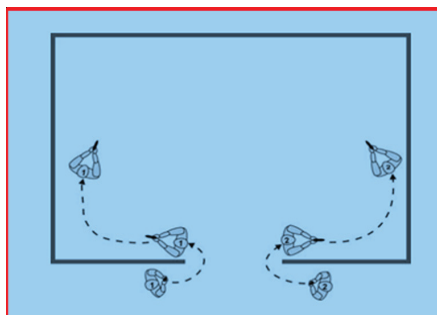

Рис. 10. Вхід до приміщення способом «Гачком»

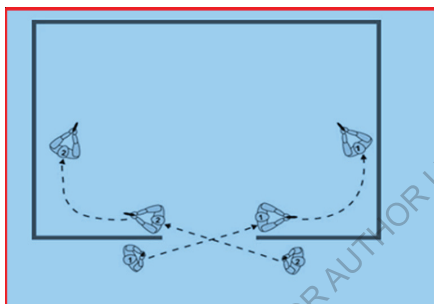

Рис. 11. Вхід до приміщення способом «Хрестом»

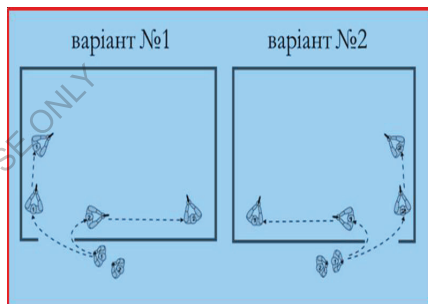

Рис. 12. Вхід у приміщення «Комбінованим способом»

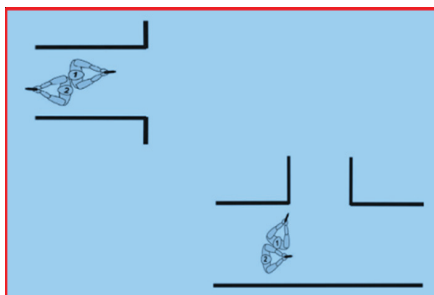

Рис. 13. Пересування двох поліцейських через коридор без дверей

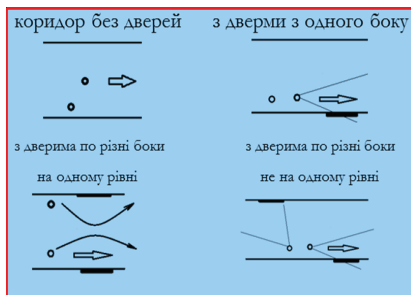

Рис. 14. Варіанти пересування двох поліцейських через коридор з різним розташуванням дверей

Методика огляду приміщення у складі малої тактичної групи

Рис. 15. Способи пересування малої тактичної групи

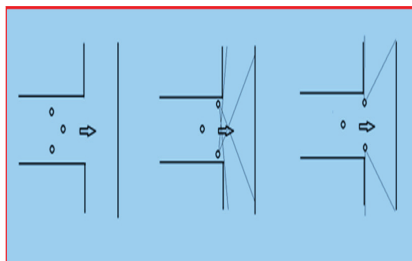

Рис. 16. Подолання Т-подібного коридору малою тактичною групою

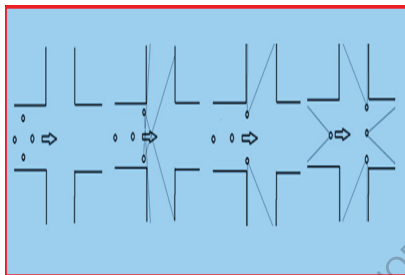

Рис. 17. Подолання Х-подібного коридору малою тактичною групою

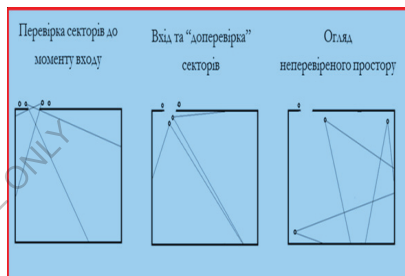

Рис. 18. Варіанти входу до приміщення малою тактичною групою

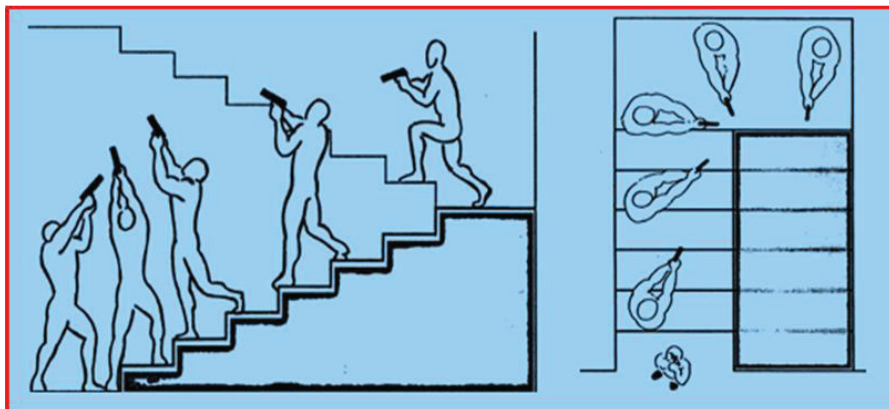

Рис. 19. Подолання поліцейським сходів

Ситуативна готовність, постає, як заключний етап формування готовності до застосування ТВЗ поліцейськими, та полягає у вирішенні ситуативних завдань [12]. У цьому контексті слід зауважити, що відпрацювання практичних навичок під час типових завдань службової діяльності (сценаріїв) можливе за умови залучення до цього процесу спеціально підготовлених акторів, які виконують роль у ситуаціях сімейної сварки, під час затримань, групових порушень публічного порядку, зупинки транспортного засобу, тощо) [23].

З метою опанування алгоритмами дій поліцейського, курсантам пропонують комплекс ситуаційних завдань, вирішення яких вимагає знань та вмінь з фізичної, тактичної, вогневої підготовки, а також юридичних і психологічних засад професійної діяльності поліцейського.

Приклади сценаріїв, які використовувалися для комплексного вдосконалення навичок застосування поліцейськими вогнепальної зброї:

Сценарій № 1.

Ввідна інформація для поліцейських: виклик за фактом порушення тиші.

Ситуація: В квартирі багатоповерхового будинку відбувалось порушення тиші (голосно грала музика після 23:00, було чути сварку людей, заявник – сусід, що проживає на поверх нижче). Прибувши до вказаної адреси, поліцейський виявляє відкриті входні двері, на підлозі лежить закривавлена людина без ознак життя, поруч за столом сидить особа, яка тримається за голову, та проговорює «Що ж я на робив». На столі в кімнаті знаходяться інструменти (молоток, викрутка).

Алгоритм дії поліцейських: при контакті віддати наказ особі відійти від столу, щоб залишити небезпечні предмети в стороні. Привести вогнепальну зброю в готовність, застосувати кайданки, провести поверхневу перевірку, надати до медичну допомогу потерпілому, викликати на допомогу допоміжні наряди та служби (СОГ, ГШР, КШД). В разі не виконання вимог поліцейського, при намаганні вихопити зі столу небезпечні предмети, спроби завдати ударів ними потерпілому, або поліцейському, прийняти «прикриття» та застосувати

зброю.

Увага при оцінці дій поліцейських звертається на такі аспекти: здатність отримувати та тримати психологічний контроль ситуації; здатність тримати власний емоційний контроль; оперування правовою базою, точність кваліфікації дій правопорушників; навички спілкування, уміння переконувати громадян та застосування принципу «пропозиції варіантів» розвитку подій; рішучість та відповідність застосування заходів поліцейського примусу.

Сценарій № 2.

Ввідна інформація для поліцейських: виклик за фактом лайки двох чоловіків на зупинці громадського транспорту.

Ситуація: двоє чоловіків є колегами по роботі, між якими виникла сварка з приводу того, що громадянин Петренко, заборгував кошти громадянину Сидоренку. Гр. Сидоренко використовує нецензурну лайку, та погрожує фізичною розправою у зв'язку з тим, гр. Петренко заперечує факт боргу, у зв'язку з тим, що нічого не пам'ятає.

Алгоритм дії поліцейських: при контакті розвести тих, хто конфліктує, у сторони. Запропонувати вирішити справу законним шляхом, з метою власної безпеки, та безпеки сторонніх осіб провести поверхневу перевірку гр. Сидоренку. Після спроби гр. Сидоренка напасти на гр. Петренка із застосуванням холодної зброї (ніж), привести зброю в готовність, прийняти прикриття, здійснити попередження про можливість її застосування, у разі не виконання законних вимог поліцейського, застосувати зброю. Після досягнення мети застосування зброї, необхідно одягнути кайданки гр. Сидоренку, провести поверхневу перевірку, надати до медичну допомогу, викликати на допомогу допоміжні наряди та служби (СОГ, ГШР, КШД).

Увага при оцінці дій поліцейських звертається на такі аспекти: здатність отримувати та тримати психологічний контроль ситуації; здатність тримати власний емоційний контроль; оперування правовою базою, точність кваліфікації дій правопорушників; навички спілкування, уміння переконувати

громадян та застосування принципу «пропозиції варіантів» розвитку подій; рішучість та відповідність застосування заходів поліцейського примусу.

Сценарій № 3.

Ввідна інформація для поліцейських: Перевірка документів у підозрілої особи.

Ситуація: Під час пішого патрулювання, поліцейський ідентифікував підозрілу особу, яка при перевірці документів нервує та всіляко пришвидшує дії поліцейського. При намаганні поліцейського провести поверхневу перевірку, підозріла особа дістає ніж та намагається завдати ударів поліцейському.

Алгоритм дії поліцейських: При наближенні до особи, ідентифікувати себе, встановити паспортні дані провести перевірку документів, перевірити особу по АРМОР, провести поверхневу перевірку, з дотриманням принципу «час-відстань». У разі невиконання законних вимог поліцейського та спробі особи здійснити напад із застосуванням холодної зброї, привести зброї в готовність, прийняти прикриття, за необхідності застосувати зброю. Після досягнення мети застосування зброї, необхідно на особу одягнути кайданки, провести поверхневу перевірку, надати до медичну допомогу, викликати на допомогу допоміжні наряди та служби (СОГ, ГШР, КШД).

Увага при оцінці дій поліцейських звертається на такі аспекти: здатність отримувати та тримати психологічний контроль ситуації; здатність тримати власний емоційний контроль; оперування правовою базою, точність кваліфікації дій правопорушників; навички спілкування, уміння переконувати громадян та застосування принципу «пропозиції варіантів» розвитку подій; рішучість та відповідність застосування заходів поліцейського примусу.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

З метою вирішення завдань емпіричного дослідження, членами науково-дослідної групи були використані наступні методи дослідження: аналіз науково-методичної та спеціальної літератури (Інтернет-джерел); педагогічні спостереження; педагогічні методи дослідження; інструментальні методи дослідження; методи математичної статистики.

2.1. Методи дослідження

Аналіз науково-методичної та спеціальної літератури (Інтернет-джерел) – проводився з метою вивчення особливостей правових підстав застосування ТВЗ поліцейськими зарубіжних країн, встановлення ключових джерел права вітчизняного законодавства, що регулюють питання застосування ТВЗ, представниками силових структур України, визначення компонентів готовності майбутніх офіцерів поліції до застосування ТВЗ.

Під час аналітико-статистичної роботи увагу привернули роботи із суміжних напрямів: анатомії, фізіології спорту, біомеханіки, педагогіки, психології, теорії і методики фізичного виховання.

Педагогічні спостереження. На всіх етапах дослідження здійснювалися педагогічні спостереження, під час яких піддавалися аналізу: ефективність техніко-тактичної підготовки правоохоронців у напрямі застосування ТВЗ; правомірність застосування ТВЗ; тактико-спеціальна готовність; фізична та спеціальна фізична підготовленість, психологічна стійкість.

Спостереження здійснювалося під час практичних занять із спеціальної-фізичної підготовки, тактико спеціальної підготовки, навчально-тренувальних занять зі службово-прикладних одноробств, під час спортивних масових заходів (відвідування полігону для гри в пейнтбол, страйкбол), а також під час виконання службово-бойових завдань співробітниками полку поліції особливого призначення, що дозволило виявити специфічні напрямки

формування психофізичної готовності поліцейських у зазначеному напрямі наукової роботи.

Аналіз компонентів психофізичної готовності в напрямі застосування ТВЗ досліджуваними поліцейськими здійснювалася на підставі нормативних документів, що регулюють питання організації професійного навчання поліцейських. Даний напрям дослідження, надав змогу провести планування та реалізацію етапів педагогічного експерименту.

Педагогічні методи дослідження. Педагогічний експеримент був проведений в умовах освітньо-професійного середовища, під час підготовки поліцейських офіцерів громад (ПОГ) та був направлений на вдосконалення компонентів психофізичної готовності майбутніх офіцерів НПУ до застосування ТВЗ.

Інструментальні методи дослідження. Ефективність запропонованих напрямків вдосконалення компонентів психофізичної готовності до застосування ТВЗ доведено за допомогою розв'язання ситуативних завдань (сценарії).

2.2. Організація дослідження

Для досягнення мети та цілей дослідження організовано педагогічний експеримент (упродовж 3 етапів; серпень 2022 р. – грудень 2022 р.).

Основний педагогічний експеримент організовано на базі Харківського національного університету внутрішніх справ у м. Вінниця. Кожен поліцейський (курсант) надав згоду на участь у педагогічному експерименті.

Педагогічний експеримент проводився у відповідності до заздалегідь розробленого плану, який крім основного напрямку дослідження передбачав дотримання етичних норм та вимог заходів попередження травматизму під час практичних занять з дисциплін: спеціальна фізична підготовка, тактико-спеціальна підготовка, вогнева підготовка, тактична медицина.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБЛЕННЯ ТА АПРОБАЦІЯ НАПРЯМКІВ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОМПОНЕНТІВ ПСИХОФІЗИЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ТАБЕЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

3.1. Апробація напрямків вдосконалення компонентів психофізичної готовності поліцейських до застосування табельної вогнепальної зброї

Мета експерименту: перевірити ефективність напрямків вдосконалення компонентів психофізичної готовності поліцейських до застосування ТВЗ.

Незалежні змінні: компоненти психофізичної готовності поліцейських до застосування ТВЗ.

Залежна змінна: рівень сформованості готовності до застосування ТВЗ.

Учасники експерименту: курсанти ХНУВС, n=95.

В таблиці 3 наведені кількісні показники осіб, які приймали участь в дослідженні.

Таблиця 3

Поліцейські (майбутні офіцери), які прийняли участь в педагогічному експерименті

Найменування ЗВО МВС України	Кількість осіб, які взяли участь в експерименті		
	всього	ЕГ	КГ
Харківський національний університет внутрішніх справ (м. Вінниця)	95	50	45

З огляду на аналіз даних експерименту можна виділити три типи завдань:

- опис даних (компактне й інформативне відображення результатів вимірювань характеристик досліджуваних об'єктів);
- встановлення збігів характеристик двох груп;
- встановлення розбіжностей характеристик двох груп.

Курсанти ЕГ та КГ суттєво не розрізнялися за рівнем готовності до застосування ТВЗ, завдяки чому була забезпечена однорідність складу груп на початку проведення педагогічного експерименту.

З дотриманням теоретичних положень нами було проведено дослідно-експериментальну роботу в три етапи (констатувальний, формувальний та контрольний).

Перший – констатувальний етап роботи був спрямований на аналіз рівня готовності до застосування ТВЗ, відбір здобувачів до КГ та ЕГ, виявлення рівня сформованості готовності до застосування ТВЗ, шляхом проведення констатувального зрізу; порівняння статистичних даних КГ та ЕГ.

На другому – формувальному етапі наукового дослідження реалізовані напрямки вдосконалення компонентів психофізичної готовності курсантів досліджуваної категорії до застосування ТВЗ, під час вирішення ситуативних завдань та теоретично обґрунтовано модель психофізичної готовності до застосування ТВЗ.

У курсантів КГ, які прийняли участь у дослідно-експериментальній роботі, освітній процес відбувався за традиційною робочою-навчальною програмою.

Третій – завершальний, контрольний – етап наукового дослідження передбачав порівняння рівнів сформованості психофізичної готовності майбутніх офіцерів до застосування ТВЗ КГ та ЕГ.

На цьому етапі проведено узагальнення результатів педагогічного експерименту, зроблено висновки щодо ефективності напрямків удосконалення компонентів психофізичної готовності поліцейських до застосування ТВЗ.

3.2. Результати етапів педагогічного експерименту

У даному підпункті наведено дані, отримані в ході проведення педагогічного експерименту. Основним завданням якого було з'ясування ефективності визначених і вдосконалених нами напрямків вдосконалення компонентів психофізичної готовності майбутніх офіцерів до застосування ТВЗ.

Розглянемо результати констатувального етапу експериментального дослідження, оцінювання відбувалось під час першого тижня навчання, та включало в себе теоретичні завдання (знання правових підстав застосування вогнепальної зброї, міри безпеки під час поводження з вогнепальною зброєю, практичні навички застосування ТВЗ згідно з Наказом МВС України № 334 від 26.04.2019 р. «Про затвердження Курсу стрільб для поліцейських та Норм витрат, боєприпасів, пострілів, вибухових пакетів і гранат поліцейськими під час проведення практичних стрільб, вирішення ситуативних завдань).

Результати комплексного оцінювання психофізичної готовності поліцейських до застосування ТВЗ наведено у табл. 4

Таблиця 4

Узагальнені результати оцінювання психофізичної готовності майбутніх офіцерів до застосування ТВЗ, у % (констатувальний експеримент)

№ з/п	Рівні сформованості	Експериментальна група (50 осіб)	Контрольна група (45 осіб)
1	високий	14	10
2	середній	22	24
3	низький	64	66

Примітка: 1-3 бали – низький рівень знань; 3,5-4 бали – середній; 4,5-5 балів – високий

Як свідчать отримані результати, більшість поліцейських ЕГ і КГ (64 % і 66 % відповідно) мають низький рівень сформованості знань з навчальних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки, тобто мають низький рівень психофізичної готовності до застосування ТВЗ.

Згідно з узагальненими даними, отриманими під час контрольного етапу дослідження, сформованість психофізичної готовності поліцейських до

застосування ТВЗ суттєво відрізняється від початкових даних за всіма показниками, що свідчить про ефективність визначених нами напрямків вдосконалення зазначених компонентів.

Таблиця 5

Узагальнені результати оцінювання психофізичної готовності майбутніх офіцерів до застосування ТВЗ, у % (завершальний експеримент)

№ з/п	Рівні сформованості	Експериментальна група (50 осіб)	Контрольна група (45 осіб)
1	високий	30	12
2	середній	50	28
3	низький	20	60

Згідно з наведеними даними, у майбутніх офіцерів ЕГ помітні значні позитивні зміни у рівні сформованості психофізичної готовності до застосування ТВЗ, у той час як у контрольній групі зміни цих ознак є несуттєвими.

FOR AUTHOR USE ONLY

ВИСНОВКИ

З урахуванням змісту освітньо-професійних програм підготовки майбутніх офіцерів-правоохоронців (поліцейських різних категорій), практичного досвіду отриманого представниками інституцій сектору безпеки і оборони України під час збройного опору повномасштабного вторгнення російської федерації, членами науково-дослідної групи виокремлено й науково обґрунтовано напрямки вдосконалення компонентів психофізичної готовності представників досліджуваної категорії до застосування табельної вогнепальної зброї – окремими компонентами постають психологічна та бойова готовність. У свою чергу, бойова готовність складається: з фізичної, вогневої, тактико-спеціальної та ситуативної готовності.

Експериментально доведено ефективність впровадження напрямків вдосконалення компонентів психофізичної готовності майбутніх офіцерів-правоохоронців до застосування табельної вогнепальної зброї, зокрема з'ясовано, що в ході експерименту значно зменшилася кількість здобувачів ЕГ із низьким рівнем сформованості на 44 %, водночас збільшилася кількість респондентів, які мають високий рівень сформованості психофізичної готовності до застосування табельної вогнепальної зброї на 12 %.

Крім цього, на наш погляд структуру впливу екстремальних факторів на психофізичну готовність представників досліджуваної категорії під час виконання ними посадових обов'язків на первинних офіцерських посадах складає:

1) мотивація до виконання службово-бойової (оперативної) діяльності в екстремальних умовах (із відповідними залежностями: психологічний стан індивіда; фізичний стан; адаптація; реакції пристосування; ефективність виконання завдань за призначенням; рівень сформованості професійних компетентностей тощо);

2) характер екстремальних факторів (блок 1: порушення структури тканин, інгібування активності ферментів, порушення окисних процесів, внутрішньоклітинний ацидоз, гіпоксія клітин, гліколіз, регенерація, фізіологічні

реакції відповіді; блок 2: механічні; фізичні; хімічні, термічні, біологічні, соціальні, антропогенні (патогенні), матеріально-технічні; блок 3: порушення процесу обробки (сприйняття) інформації, імпульсивність в діях, загальмованість, порушення виконавчих функцій, порушення процесу сприйняття та мислення, емоційне напруження, психологічні (психофізичні) реакції відповіді);

3) стресори готовності (бойова небезпека, гіподинамія (гіпокінезія), вібрація (ухитування), патогенні мікроорганізми, фізичні (психофізичні) навантаження, нервово-психічне напруження, біль, холод, гіпоксія, спека, спрага).

FOR AUTHOR USE ONLY

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина / за заг. ред. О. П. Рябченко. – Харків: ХНУВС, 2009. 256 с.
2. Атлетизм у системі фізичної підготовки поліцейських : метод. рек. / [уклад.: Ковальов І.М.; Боровик М.О.; Константинов Д.В.; Надутий А.В.]; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ, каф. такт. та спец. фіз. підготовки. – Х. : ХНУВС, 2022. - 137 с. : іл.
3. Білоус Т. Л. Формування професійної готовності до роботи в екстремальних умовах у майбутніх працівників ОВС: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04. Слов'янськ, 2015. 278 с.
4. Бандурка О. М. Професійна етика поліцейського: науково-практ. посіб. Харків : Золота миля, 2017. 294 с.
5. Бондаренко В. В. Проблеми професійної підготовленості працівників підрозділів патрульної поліції. Вісник Національного авіаційного університету. Серія: «Педагогіка». 2017. № 11. С. 24–28.
6. Боровик М.О. Педагогічні умови формування фізичної витривалості майбутніх офіцерів Національної поліції в процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Старобільськ, 2020. 24 с.
7. Боровик М.О., Забора А.В., Колісниченко В.В., Надутий А.В., Коваль А.Д. Вдосконалення тактики комунікації поліцейських під час виконання професійних завдань. Видавнича група «Наукові перспективи», «Наука і техніка сьогодні», Серія «Педагогіка», Випуск № 12(12) 2022 р. Київ – 2022 р. с. 107-118
8. Боровик М.О. Коваль А.Д. Перспективні напрямки модернізації зразків вогнепальної зброї, що перебувають на озброєнні в підрозділах національної поліції України. PROMISING WAYS OF SOLVING SCIENTIFIC PROBLEMS. Abstracts of IX International Scientific and Practical Conference Belgium, Brussels (December 26 – 28, 2022) с. 136-140
9. Боровик М. Патрико Н. Хацаюк О. Спеціальна фізична підготовка

майбутніх офіцерів поліції. Монографія.: Dodo Books Indian Ocean Ltd, 2022. 85 с.

10. Бортник С. М. Тактика самозахисту та особистої безпеки працівників Національної поліції України : метод. рек. / С. М. Бортник, О. А. Моргунов, В. О. Артем'єв, І. Г. Хомко. Харків : ХНУВС, 2017. – 136 с.

11. Бочок О.І. Адміністративно-правові засади, застосування поліцейських заходів примусу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук.12.00.07. Київ, 2021. 19 с.

12. Ваврик Л.В. Психологічні передумови успішної діяльності правоохоронців в екстремальних умовах. Проблеми екстремальної та кризової психології. 14 (1), 33-41. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pepr_2013_14\(1\)__7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pepr_2013_14(1)__7)

13. Водотика С. Г. Муніципальна міліція: історичний досвід та проблеми функціонування в Україні. Культура народів Причорномор'я. 2006. № 85. С. 128-131.

14. Волошин В.П. Зміст педагогічних умов формування умінь застосовувати спецзасоби та зброю майбутніми офіцерами- прикордонниками. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2017. Вип. 2.

15. Грицай І. О. Адміністративно-правове регулювання діяльності неурядових правозахисних організацій: дис. ... канд. юрид. наук. Класич. приват. ун-т. Запоріжжя. 2012. 200 с.

16. Долгополова М. М., Кравченко І. С. Окремі питання професійної підготовки поліцейських. Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 21 березня 2016 р.). Дніпропетровськ, 2016. С. 178-180

17. Дубко Ю. В. Управління органами внутрішніх справ у надзвичайних ситуаціях: навч. посіб. Спеціальна тактика. Частина загальна / за ред. В. П. Петкова. Київ : РВВ МВС, 2002. 251 с.

18. Євдокімова О.О. Специфіка формування психологічної стійкості у поліцейських у процесі професійної підготовки// Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України. Харків, 2018 – С. 63-66

19. Заросило В. О., Федченко О. С. Реалізація зарубіжного досвіду в процесі

трансформації міліції України у Національну поліцію України: адміністративний аспект. Київ : Леся, 2016. 216 с.

20. Ігнатенко Н. В. Розвиток фізичної витривалості студентів вищих навчальних закладів з використанням різних рухових режимів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2015. 18 с.

21. Калаянов Д. П. Поліція країн ЄС та використання її досвіду в адміністративній діяльності органів внутрішніх справ України: теорія і практика : автореф. дис. ... д-ра юр. наук : 12.00.07. Київ, 2010. 44 с.

22. Комплекси вправ для розвитку силових здібностей курсантів ХНУВС під час самостійної підготовки: метод. реком. з дисципліни «Спеціальна фізична підготовка» / уклад. Моргунов О.А., Ярещенко О.А. Колесніков В.В. та ін. Харків : ХНУВС, 2011. 40 с.

23. Кубицький С. О. Система оцінювання готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Кубицький Сергій Олегович ; Центр ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. Київ, 2001. – 20 с.

24. Логачев М. Г. Правові та психологічні аспекти застосування поліцією вогнепальної зброї: Харків. Харківський національний університет внутрішніх справ. 2017. Право та безпека № 4. с. 199-204

25. Лопасева О.М. Психологічна підготовка курсантів для виконання вправ стрільби з бойової зброї на заняттях з вогневої підготовки в Академії митної служби України. Міжнар. наук. практ. конф. Болгарія, Софія, 17-25 травня 2009 р. Том 15. с. 45-50

26. Малічевський В. І. Психологічні методи вогневої підготовки в підрозділах органів внутрішніх справ МВС України : дис. ... канд. юрид. наук : 19.00.06 / В. І. Малічевський. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2003. – 263 с

27. Матвійчук О. Загальна характеристика прав і свобод людини. Права людини в діяльності поліції: практичний посібник. 2016. 78 с.

28. Михайлова Ю.О., Гончаренко І.Б. Досвід підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони провідних країн світу та шляхи його впровадження в

Україні. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2016. № 3 (74). С. 216

29. Моргунов О. А. Актуальні підходи у підготовці майбутніх працівників Національної поліції України до застосування заходів поліцейського примусу / О. А. Моргунов, О. А. Ярещенко // Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України. – 2018. – № 3. – С. 96-99.

30. Навчальний посібник «Вогнева підготовка» В.В. Федоров, В.П. Пістряк, А.Ф. Бальва, І.С. Луценко, В.В. Чумак, ХНУВС-2019 р.

31. Навчання поліцейських на початковому етапі вогневої підготовки: методичні рекомендації / кол. авт.; за заг. ред. к.ю.н., доц. Поливанюка В.Д. Дніпро: ДДУВС, 2019. 52 с.

32. Правові та психологічні аспекти застосування поліцією вогнепальної зброї: навчальний посібник. Логачев М. Г. Харків. Харківський національний університет внутрішніх справ, 2018. 232 с.

33. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України. Наказ МВС від 26.01.2016 № 50.

34. Психологічні засади професійної підготовки поліцейських: монографія / Клименко І. В. : Фоліо, Харків 2018. 424 с.

35. Тактико-спеціальна підготовка працівників ОВС України : навч. посіб. Банах С. М., Булачек В. Р. , Винярчук І. С. та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 300 с.

36. Хацаюк О. В. Сутність та структура готовності майбутніх офіцерів НГУ до виконання завдань за призначенням засобами спеціальної фізичної підготовки / О.В. Хацаюк // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – Запоріжжя, 2019. – Т.2 (65). – С. 144-155

37. Цуркан О.П., Тулінов В.С., Гурський В.Є, Голик В.А. Вогнева підготовка: теоретичний розділ: для постійного та перемінного складу Донецького юридичного інституту МВС України, поліцейських Національної поліції України: [навчальний посібник]/. –Кривий Ріг:Вид. ДЮОІ МВС України, 2020. – 100 с.

38. Черкашин А. І., Акіменко Д. О., Бондаренко Я. Г. Тактико-спеціальна

підготовка працівників патрульної служби міліції України : навч. посіб. Харків: ХНУВС, 2009. 272 с.

39. Швець Д. В. Психологічні та правові засади формування особистості поліцейського в Україні : монографія. Харків : Майдан, 2018. 518 с.

40. Щербак В. В. и др. Можливості встановлення моделі вогнепальної зброї при пострілах з пістолетів Форт калібру 9x18 мм. Криміналістичний вісник. – 2014. – №. 2. – С. 128-133.

41. Ivan M. Okhrimenko, Maksym O. Hrebenuk, Mykola O. Borovyk, Mykola M. Krasnopolskyi, Mykhailo O. Rodionov, Yurii I. Kuzenko, Yevhenii O. Korak
SPORT CLASSES AS EFFECTIVE MEANS FOR PSYCHOPHYSICAL HEALTH
IMPROVEMENT OF REPRESENTATIVES OF THE SECURITY AND DEFENSE
SECTOR. Official journal of the Polish Medical Association, VOLUME LXXIV,
ISSUE 5, MAY 2021 1142-1147 с.

FOR AUTHOR USE ONLY

Принципи тактичної спрямованості

7 ТАКТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ

1 **Психологія виживання**

- ніколи не здавайтеся, уникайте самовпевненості;
- використовуйте спорядження та зброю впевнено, з найбільшою зручністю для себе;
- думайте за моделлю «Якщо - тоді» (попереднє планування з можливим розвитком ситуації).

5 **Сигнали небезпеки, загрози**

- ознаки, які демонструє особа;
- до них належать: сказане, як саме сказано, рухи, енергованість, занепокоєння.

2 **Укриття, прикриття**

- укриття: конструкція або її елементи, предмети, які дають поліцейському можливість захиститися від загрози;
- прикриття: будь-який предмет, яким можна прикритися, сховатися від загрози.

6 **Деескалація - розрядка конфліктної ситуації**

- поліцейський може розрядити ситуацію, використавши лише вербальні засоби (шляхом переговорів);
- потужна демонстрація сили іноді може розрядити ситуацію, якщо спроба зробити це вербальними засобами виявилася невдалою.

3 **Співвідношення «ЧАС : ВІДСТАНЬ»**

- чим більше відстань від правопорушника, тим більше часу є у поліцейських для реагування на зміну ситуації та ситуативних факторів.

7 **Усні команди**

- майте свідків вашого спілкування з правопорушником;
- забезпечте відстань між свідками та правопорушником;
- постійно говоріть упродовж усієї події, говоріть впевнено, авторитетно, по суті та професійно.

4 **Правило «1+1»**

- якщо поліцейський помітив одну загрозу, він повинен очікувати наступної;
- якщо поліцейський знайшов одну одиницю заборонених речей, він повинен очікувати, що особа може мати при собі інші заборонені речі, та продовжувати шукати далі.

ПРИМІТКА

Пам'ятайте - дія завжди швидша, ніж протидія: поліцейський завжди повинен пам'ятати, що його контроль будуть повільніші, ніж дії правопорушника.

Принцип 4С

СПЕЦІАЛЬНЕ ТАКТИЧНЕ ДИХАННЯ
віддихайтесь, контролюйте дихання

СТАН

я не травмований? затриманий не травмований? все спорядження на місці? де напарник?

СЕРЕДОВИЩЕ

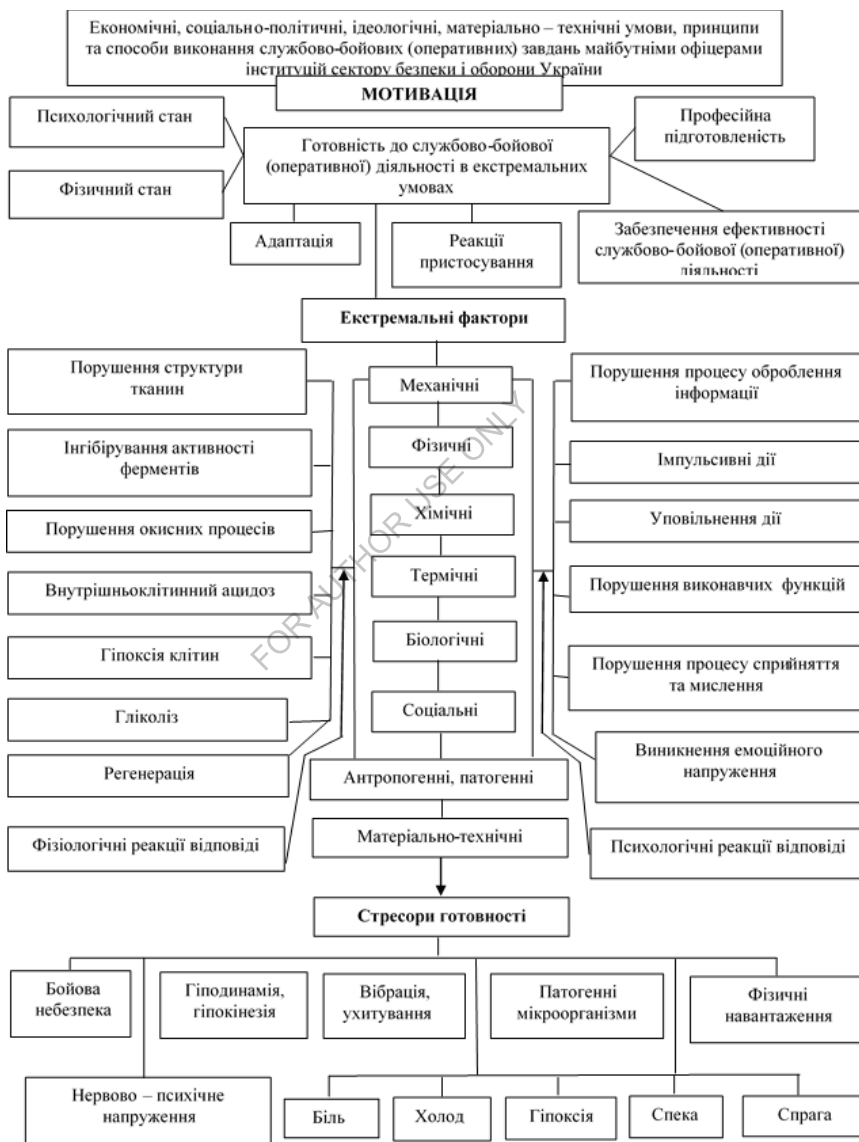
де я? мені безпечно? транспорт, спільники, інші загрози

СПІЛКУВАННЯ

з напарником, з затриманим, з диспетчером, зі свідками

Вплив екстремальних факторів на психофізичну готовність майбутніх офіцерів-правоохоронців до службово-бойової (оперативної) діяльності

Методичні рекомендації щодо підвищення координаційних здібностей майбутніх офіцерів-правоохоронців

Ефективність застосування табельної вогнепальної зброї значною мірою залежить від того, наскільки координований правоохоронець. У реальних умовах тренувальної і практичної діяльності різні види координаційних здібностей звичайно виявляються, як у тісній взаємодії один з одним, так і з іншими руховими якостями (швидкісними здібностями, силовими здібностями, витривалістю, гнучкістю), а також з різними сторонами підготовленості – технічної, тактичної, психічної тощо.

У зв'язку з цим, якщо розвиток різних фізичних якостей здійснюється шляхом використання більш-менш складних у координаційному відношенні вправ, то паралельно удосконалюються і різні види координаційних здібностей. У свою чергу, спрямоване удосконалення, наприклад, здатність до довільного розслаблення м'язів, сприяє підвищенню економічності роботи і витривалості, удосконаленню техніки, а робота над координацією рухів, здатністю орієнтування в просторі розширює техніко-тактичний арсенал правоохоронців.

Удосконаленню координаційних можливостей сприяє застосування ідеомоторного тренування, що дозволяє правоохоронцю шляхом уявного відтворення зорових і м'язово-рухових образів краще засвоїти раціональні техніко-тактичні варіанти виконання рухів, оптимальний режим роботи м'язового апарату тощо.

Практична реалізація ідеомоторного тренування вимагає дотримання методичних прийомів, що повинні постійно знаходитися в полі зору викладача (тренера), здобувача.

По-перше, уявне відтворення рухів повинне проводитися в точній відповідності з характеристиками техніки дій.

По-друге, необхідно концентрувати увагу на виконанні конкретних

елементів дій. При цьому курсанти молодших курсів при створенні образів рухів у процесі ідеомоторного тренування повинні частіше звертати увагу на більш загальні параметри – основні положення і траєкторії, темп рухів та ін.

З ростом кваліфікації і збільшенням точності зорових і м'язово-рухових відчуттів ідеомоторне тренування більшою мірою повинне спрямовуватися на удосконалення сприйняття більш тонких компонентів техніко-тактичних дій, ритму рухів, координації діяльності різних м'язових груп.

Важливою стороною ідеомоторного тренування є психічна регуляція м'язової координації, що виражається у формуванні режиму роботи як м'язів, що забезпечують виконання основних рухів, так і їхніх антагоністів. Уміння синхронізувати напруження м'язів, що працюють, максимально розслаблювати м'язи-антагоністи – важливий показник професійної майстерності правоохоронця.

Здатність правоохоронця концентрувати увагу на максимальній активності окремих м'язових груп, при максимальному розслабленні інших, вимагає постійного цілеспрямованого ідеомоторного тренування. Для вирішення цієї задачі найбільш ефективно навчання правоохоронця можливе лише при повному довільному розслабленні м'язів, а потім при удосконаленні здатності щодо концентрації напруження м'язових груп, що забезпечують ефективно виконання рухів.

При плануванні роботи, що сприяє підвищенню координаційних здібностей, необхідно враховувати наступні компоненти навантаження: складність рухів, інтенсивність роботи, тривалість окремої вправи (підходу, завдання), кількість повторень однієї вправи (підходу, завдання), тривалість і характер пауз між вправами (підходами, завданнями).

Складність рухів. При удосконаленні координаційних можливостей правоохоронців застосовуються вправи різного ступеня складності: від відносно простої, стимулюючої діяльності аналізаторів, нервово-м'язового апарату та підготовки організму до більш складних рухів, – до найскладніших вправ, що вимагають повної мобілізації функціональних можливостей

правоохоронців.

Процес удосконалення різних видів координаційних здібностей проходить найбільш ефективно в тому випадку, коли складність рухів коливається в діапазоні 75-90% від максимального рівня, тобто того рівня, перевищення якого не дозволяє курсантам справлятися з завданнями (рівновага, почуття ритму, орієнтування в просторі тощо). Тоді рухи виконуються на такому рівні складності, що вони пред'являють до функціональних можливостей організму курсанта досить високі вимоги, які стимулюють реакції адаптації, та лежать в основі приросту координаційних здібностей, але в той же час не призводять до швидкої втоми аналізаторів і зниження здатності правоохоронців до ефективної роботи, тим самим забезпечуючи виконання достатньо великого обсягу роботи, що сприяє удосконаленню координаційних здібностей.

Завдання щодо невисокої (40-60% від максимального рівня) і помірної (60-70% від максимального рівня) координаційної складності досить ефективні для підготовки правоохоронців початківців (курсантів молодших курсів) та правоохоронців на етапі первинної підготовки. У курсантів старших курсів та правоохоронців 2-4 р.р. служби вони можуть знайти застосування на початку тренувального періоду, а також при проведенні розминок на заняттях з малими навантаженнями відновлювального характеру.

Провідну роль в системі підготовки професійно підготовлених правоохоронців займають заняття біля граничної (90-96% від максимального рівня) і граничної складності. Однак обсяг такої роботи повинен бути відносно невеликий – 10-15% від загального обсягу тренувальної роботи, який сприяє приросту координаційних здібностей. При цьому половина цієї роботи припадає на виконання спеціально-підготовчих, а половина – тренувальних вправ, виконуваних в умовах практичної діяльності.

У загальному обсязі роботи, що стимулює прояв і розвиток координаційних можливостей правоохоронців високої кваліфікації, зразкове співвідношення завдань різного ступеня складності може виглядати таким

чином: завдання невисокої складності – 5-10%, завдання помірної складності – 30-40%, завдання високої складності – 40-50%, завдання біля граничної і граничної складності – 10-15%.

Інтенсивність роботи. Переважна спрямованість завдань на удосконалення того чи іншого виду координаційних здібностей на їхнє комплексне удосконалення, а також етап удосконалювання цих здібностей стосовно до певних рухів обумовлюють виконання вправ з різною інтенсивністю. Щодо найрізноманітніших вправ і завдань, які сприяють приросту координаційних здібностей, існує загальна тенденція: застосування невисокої інтенсивності на початкових етапах удосконалення даної якості стосовно до конкретних рухових дій, поступове підвищення інтенсивності в міру розширення техніко-тактичних можливостей курсанта і, нарешті, використання на межі граничної і граничної інтенсивності, коли мова йде про удосконалення координаційних можливостей у безпосередньому взаємозв'язку з досягненням високих результатів у професійній діяльності.

Варто завжди пам'ятати, що у правоохоронців високого рівня розвитку фізичних якостей процес удосконалення координаційних здібностей завжди проходить специфічно, тобто він органічно пов'язаний з вирішенням завдань техніко-тактичного удосконалення, з розвитком швидкісно-силових здібностей, витривалості в умовах специфічних тренувальних і змагальних навантажень. Тому й інтенсивність роботи при удосконаленні координаційних здібностей значною мірою визначає необхідність комплексного вирішення завдань спеціальної підготовки правоохоронця в певному виді діяльності.

Якщо в курсантів молодших курсів та правоохоронців на етапі первинної підготовки здатність до довільного розслаблення м'язів найкраще удосконалюється в умовах простих рухів, без напруження та з тривалою концентрацією уваги на розслабленні тих чи інших м'язових груп тощо, то в курсантів старших курсів та правоохоронців 2 – 4 р.р. служби – робота будується по-іншому. Наприклад, установка на розслаблення м'язів, не

залучених до роботи, реалізується насамперед під час основних спеціально-підготовчих, а також змагальних вправ, виконуваних з граничною інтенсивністю.

Курсанти молодших курсів, що займаються спортивними іграми, розвивають координаційні здібності, виконуючи різні нескладні естафети з м'ячем і без м'яча, кидки м'яча на точність, прості вправи з м'ячем у парах і групах, на місці та у русі тощо. Вправи виконуються з відносно невисокою інтенсивністю, що обумовлюється як обмеженими технічними можливостями, так і невисоким рівнем фізичної підготовленості.

З часом ситуація стає принципово іншою: значний обсяг роботи, спрямованої на удосконалення координаційних здібностей, пов'язаний з вирішенням складніших техніко-тактичних задач в умовах дефіциту простору і часу, протидії кваліфікованих суперників, взаємодії з партнерами, що забезпечують високий темп гри, створення складних несподіваних ситуацій, що вимагають граничного прояву координаційних здібностей. Навіть виконання таких індивідуальних завдань, пов'язаних з удосконаленням координаційних здібностей, як, наприклад, відпрацьовування кидків у кошик із незручних положень – у баскетболі, прориви з м'ячем до суперників, переборюючи опір захисників, – у футболі тощо, вимагає роботи з граничною чи майже граничною інтенсивністю.

Тривалість окремої вправи (підходу, завдання). У процесі удосконалення координаційних можливостей правоохоронців тривалість безупинної роботи в окремій вправі, підході (серії повторень того самого руху) чи завдання (безупинне виконання взаємозалежних різних рухів) коливається в широкому діапазоні, що визначається завданням, яке стоїть в кожному конкретному випадку. Якщо склад рухових дій, інтенсивність роботи можуть бути суворо детерміновані (наприклад, збереження рівноваги на одній нозі, біг з перешкодами на конкретну дистанцію, стрибки з поворотами на задану кількість градусів тощо), то тривалість безупинної роботи може бути визначена конкретно і звичайно складає 10-200 с.

Протягом цього часу забезпечуються високоефективний контроль за якістю роботи і доцільна регуляція м'язової діяльності, тому що робота завершується до появи втоми. Досить точно може бути запланована тривалість роботи при виконанні спеціально-підготовчих і змагальних вправ у швидкісно-силових і циклічних видах підготовки, окремих складнокоординаційних видах, у яких склад дій і їх тривалість можуть бути заздалегідь сплановані. Тривалість безупинної роботи тут може коливатися від часток секунди чи кількох секунд до кількох хвилин (пробігання заданих дистанцій з контролем темпу, часу, розвиваючих зусиль).

Коли удосконалення координаційних здібностей здійснюється в умовах змагальної діяльності, то заздалегідь спланувати тривалість кожної вправи практично неможливо (які характер вправ і інтенсивність роботи) і вона звичайно коливається від часток секунди до кількох секунд.

Тривалість роботи залежить також від поставленого завдання. Якщо вправа повинна сприяти освоєнню складного в координаційному відношенні руху, то тривалість вправи обумовлюється необхідністю роботи в стійкому стані, до розвитку втоми і, природно, вона невелика.

Коли розвивається здатність до прояву високого рівня координаційних можливостей в умовах втоми, характерного для практичної діяльності, то тривалість роботи може бути значно збільшена. Кількість повторень однієї вправи (підходу, завдання). Удосконалення координаційних здібностей пов'язано з використанням винятково різноманітних рухових дій, вироблених в умовах роботи різної тривалості й інтенсивності. Деякі з них можуть бути багаторазово відтворені. Деякі ж є результатом реакції на несподівану ситуацію й у чистому вигляді їх відтворити неможливо. Усі ці фактори не можуть не позначитися на кількості повторень однієї вправи, підходу чи завдання.

При нетривалій роботі в кожній вправі (до 5 с) кількість повторень може бути досить великою – від 6 до 10-12. При більш тривалих завданнях кількість повторень пропорційно зменшується і може не перевищувати 2-3. У цьому

випадку вдається зберегти високу активність тих, що займаються, і їх інтерес до конкретного завдання й одночасно забезпечити досить великий сумарний вплив на функціональні системи організму і механізми, які несуть основне навантаження при прояві конкретного виду координаційних здібностей.

Якщо виникає необхідність удосконалення координаційної здібності в умовах втоми, то кількість повторень вправ звичайно істотно зростає: до 12-15 – при виконанні короткочасних і до 4-6 і більше – при виконанні більш тривалих завдань. Кількість повторень також визначається програмою тренувального заняття, його конкретними задачами. При комплексному удосконаленні різних видів координаційних здібностей, що вимагає застосування великої кількості різноманітних вправ, кількість повторень кожної вправи звичайно невелика – не більш 2-3. Коли ж здійснюється заглиблене удосконалення одного з видів координаційних здібностей стосовно до конкретної рухової задачі, то кількість повторень вправ може зрости в 3-5 разів.

Тривалість і характер пауз між вправами. Зазвичай паузи між окремими вправами досить великі – від 1 хвилини до 2-3 хвилин – і повинні забезпечувати відновлення працездатності, а також психологічний настрій на ефективне виконання чергового завдання. В окремих випадках, коли ставиться задача виконання роботи в стані втоми, паузи можуть бути істотно скорочені (іноді до 10-15 с), це забезпечує виконання роботи в умовах прогресуючої втоми. По характеру відпочинок між вправами може бути активним чи пасивним.

У випадку активного відпочинку паузи заповнюються малоінтенсивною роботою, що сприяє розслабленню і розтягання м'язів. Іноді в паузах відпочинку використовується масаж і самомасаж, ідеомоторні й аутогенні впливи.

Боровик Микола Олександрович

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

м. Харків, Україна

Borovyk Mykola

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor of the Department of Tactical and Special Physical Training of

Faculty № 3 of the Kharkiv National University of Internal Affairs,

Kharkiv, Ukraine

Сивохоп Едуард Миколайович

кандидат педагогічних наук, доцент

декан факультету здоров'я та фізичного виховання

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

Syvokhop Eduard

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Dean of the Faculty of Health and Physical Education

State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

Маріонда Іван Іванович

кандидат педагогічних наук, доцент,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

Marionda Ivan

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Head of the Department of Physical Education, State University

State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

FOR AUTHOR USE ONLY

**More
Books!**

yes
I want morebooks!

Buy your books fast and straightforward online - at one of world's fastest growing online book stores! Environmentally sound due to Print-on-Demand technologies.

Buy your books online at
www.morebooks.shop

Kaufen Sie Ihre Bücher schnell und unkompliziert online – auf einer der am schnellsten wachsenden Buchhandelsplattformen weltweit! Dank Print-On-Demand umwelt- und ressourcenschonend produziert.

Bücher schneller online kaufen
www.morebooks.shop

info@omniscryptum.com
www.omniscryptum.com

OMNIScriptum

FOR AUTHOR USE ONLY